

Hudební mecenáš hraběte Jana Huberta Hartiga u pražských křižovníků s červenou hvězdou ve světle řádového listinného archivu

Karel Veverka

The present study deals with the musical patronage of Count Johann Hubert Hartig (1671–1741) and in part also with his personal ties to representatives of the Order of the Knights of the Cross with the Red Star in Prague. The diaries of the order for the years 1735 through 1742 represent the primary source of information. These depict everyday life both within and outside of the order itself. A systematic survey of these and other sources from the collection of the order's documents in the holdings of the 1st Department of the National Archives in Prague show that during the first half of the 18th century, Jan Hubert Hartig was one of the most important supporters of the order's musical activities, and thanks to his initiative, performances were given there of a considerable number of compositions on various occasions.

Hrabě Jan Hubert Hartig (1671–1741) patří mezi klíčové osobnosti pražského hudebního života první poloviny 18. století. Jeho mecenášské a hudebněorganiza-torské aktivity jsou sice v současné době známy, postrádáme však stále celou řadu konkrétních faktografických údajů, které by je blíže dokumentovaly a zároveň by lépe přiblížily tuto pozoruhodnou, stále však určitými záhadami a dohady obestřenou osobnost. Dřívější výzkum byl navíc značně znepráhledněn záměnou Jana Huberta Hartiga s jeho sice mladším, ovšem rodově významnějším bratrem Ludvíkem Josefem (1675–1735). Hlavní příčina tohoto stavu spočívala především v nejednoznačné výpovědní hodnotě dobových písemných i tištěných pramenů, které mimo rodového neuváděly jména křestní. Na jejich základě pak vznikla roku 1927 vlivná studie Paula Nettla *Zur Geschichte des Konzertwesens in Prag*, ve které byl za „hudebního“ Hartiga označen právě mladší Ludvík Josef.¹ Tento názor byl v následujících letech přejímán, v důsledku čehož se Ludvík Josef objevuje v souvislosti s pražským hudebním životem i v dalších odborných pojednáních, jako například v diplomové práci Jiřího Fukače (viz dále), zčásti v zelenkovských monografiích Janice B. Stockigt² a Jaroslava Smolky.³ Závěry získané z badatelské činnosti Jany Vojtěškové, Václava Kapsy,⁴ Claire Madl a dalších však poměrně přesvědčivě dokazují, že veškeré záznamy ve vztahu k hudbě se týkají spíše staršího z dvojice bratrů, tedy Jana Huberta.⁵ Tuto skutečnost potvrzují i zá-

¹ Podrobnější vysvětlení ke stavu bádání a informace ve vztahu k rodu Hartigů viz: Václav KAPSA – Claire MADL: *Weiss, the Hartigs and the Prague Music Academy: Research into the 'profound silence' left by a 'pope of music'*, *Journal of the Lute Society of America* 33 (2000), s. 47–74, zejm. s. 65.

² Janice B. STOCKIGT: *Jan Dismas Zelenka, A Bohemian Musician at the Court of Dresden*, Oxford 2000, s. 5–6. Autorka dochází ve své knize k závěru, že Ludvík Josef Hartig byl Zelenkovým učitelem a Jan Hubert jeho patronem, což staví oba bratry do pozice významných pražských hudebních mecenášů.

³ Jaroslav SMOLKA: *Jan Dismas Zelenka*, Praha 2006, s. 38–39. U Jaroslava Smolky sice nalezneme určitý názorový posun ve prospěch Jana Huberta Hartiga co do zájmu o hudbu, ale zároveň neopouští základní myšlenku o kulturní angažovanosti obou bratrů, o čemž podává, ovšem bez bližšího vysvětlení, důkaz na příkladu Zelenkova *Immisit Dominus* z roku 1709.

⁴ O hudebněmecenášských aktivitách Jana Huberta Hartiga v desátých letech 18. století v jezuitském kostele sv. Mikuláše na Malé Straně viz: Václav KAPSA: *Die Musik in der St. Nikolauskirche auf der Prager Kleinseite in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts*, *Musicologica Brunensia* 49 (2014), č. 1, s. 189–209.

⁵ KAPSA – MADL, *Weiss, the Hartigs and the Prague Music Academy...* (viz pozn. 1); Václav KAPSA – Jana PERUTKOVÁ – Jana SPÁČILOVÁ: *Some Remarks on the Relationship of Bohemian Aristocracy to Italian Music*

znamy nalezené v diáriích Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou, která jsou součástí křižovnického listinného archivu deponovaného ve fondech Prvního oddělení Národního archivu v Praze, a kterými se autor předkládané studie systematicky zabývá ve své připravované disertační práci na Ústavu hudební vědy FF UK.⁶

Křižovnická řádová diária jsou svého druhu unikátní prameny s velkou výpovědní hodnotou o kulturním a politickém dění jak v Praze, tak zčásti i mimo ni. Mezi dobovými prameny svého druhu představují nejen vzácně dochovaný celek, ale současně dosvědčují značný kulturní zájem a rozhled zapisovatelů, a to přes veškerou stručnost a typizovanost některých záznamů. Tomu odpovídá i pozornost, která zde byla věnována hudebním událostem a která zpětně potvrzuje pověst křižovnického generalátu jako jednoho z předních pražských hudebních center. Přestože ani tyto prameny nejsou dochovány souvisle, shodou šťastných okolností pokrývají dobu největší kulturní prosperity barokní Prahy. Kontinuálně se záznamy dochovaly až od 27. dubna roku 1725 do konce roku 1742,⁷ přičemž ročníky 1725 až 1740 byly svázány do tří knih vždy po pěti letech.⁸ Nejstarší dochovaná diária však sahají hlouběji do minulosti, a to minimálně do roku 1715,⁹ jedná se však pouze o dílčí torza. Stejně neutěšená situace nastává i po roce 1742, kdy se opět torzovitě zachovala diária z 50. a 60. let 18. století. Poslední dochovaný ročník, ovšem pouze podle datace titulního listu bez vlastního obsahu, pochází z roku 1767.¹⁰

Pro problematiku hudebního mecenátu hraběte Jana Huberta Hartiga u pražských křižovníků s červenou hvězdou jsou klíčové záznamy pocházející z let 1735 až 1742. Autorem zhruba poloviny z nich je tehdejší představený kostela, pozdější velmistr P. František Julius Váha.¹¹ Kromě jeho písma zde byly identifikovány ještě dvě různé písařské ruce. Je třeba též zmínit, že v souvislosti s autorstvím záznamů se na úvodní straně druhé knihy svázaných diárií z let 1731–1735 (kniha č. 218) objevuje informace psaná tužkou blíže neznámým pisatelem „napsal P. Fröhlich“.¹² Ten by sice jakožto „Secretarius D[omini] G[ene]ralis, et Archivarius“¹³ mohl při-

at the Time of Pergolesi, in: Studi Pergolesiani 8, eds. Claudio Bacciagaluppi, Hans-Günter Ottenberg, Luca Zopelli, Bern 2012, s. 313–341.

⁶ Děkuji touto cestou všem, kteří mi byli a jsou nápomocni při mém výzkumu. Jmenovitě se jedná o vedoucího mé disertační práce PhDr. Tomáše Slavického, Ph.D., dále pak o Mgr. Václava Kapsu, Ph.D., kterému děkuji především za cenné rady a zprostředkování části potřebné literatury, v neposlední řadě děkuji Mgr. Kláře Žytkové za konzultace a pomoc při překladech některých latinských textů. Můj nemalý vděk patří rovněž všem pracovnícům Prvního oddělení Národního archivu v Praze za ochotu a vstřícnost při přípravě jednotlivých materiálů.

⁷ Národní archiv v Praze, fond č. 195, Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou [dále NA, ŘK], kniha č. 217, Anno 1725 die 27^a, 28^a, & 30^a Aprilis, karton č. 316 – Diárium pro rok 1715.

⁸ Tamtéž, knihy č. 217, 218, 219. (Kniha č. 217 obsahuje záznamy od dubna 1725–1730; kniha č. 218 z let 1731–1735; kniha č. 219 z let 1736–1740.)

⁹ NA, ŘK, karton č. 316 – Diárium pro rok 1715.

¹⁰ NA, ŘK, karton č. 318 – Diárium pro rok 1767. Lze se však domnívat, že existují záznamy i z následujících let, ty však zatím zůstávají nezvěstné.

¹¹ Na základě srovnání písma lze konstatovat, že řádová diária vedl František Julius Váha minimálně od roku 1726 do roku 1740. Tuto skutečnost potvrzuje úvodní listy k jednotlivým ročníkům, kde se u jeho jména objevují funkce „Praefectus Eccl[es]iae; et compiler Diarj domesticj“, viz: NA, ŘK, knihy č. 218, 219, 220 – Diária pro léta 1726–1740.

¹² NA, ŘK, kniha č. 218, s. 1 – Diárium pro rok 1731.

¹³ Tamtéž, s. 3.

cházet v úvahu, ale tuto domněnku vyvrací mimo jiné zápis z 15. března roku 1733. Dočteme se v něm o cestě Františka Julia Váhy do Vídně, kam doprovázel tehdejšího křižovnického generála Františka Matouše Böhmba v souvislosti s plánovaným otevřením tamní křižovnické komendy při kostele sv. Karla Boromejského:

„Quoniam vero de gratiosa ordinatione Ill[ustrissi]mi D[omi]ni Generalis P[ater] Julius Waha simul Viennam pergere debuit, ideo Loco hujus Curam Diarii domesticici ex dispositione praefati D[omi]ni Generalis accepit R[everendus] P[ater] Josephus Waha.“¹⁴

Z citovaného záznamu vyplývají dále dvě důležité skutečnosti. První potvrzuje Františka Julia Váhu jakožto skutečného autora zápisů, dalším zjištěním je identifikace druhého opisovače v osobě P. Josefa Váhy.¹⁵ Ten převzal přechodně péči nad diářií od 16. března 1733 až do 30. dubna 1734, kdy se František Julius Váha vrátil společně s křižovnickým generálem zpět do pražského konventu.¹⁶ Třetí rukopis patří Josefu Vávrovi, který sice oficiálně převzal vedení záznamů až od roku 1740, „P[ater] Josef Wawra infirmanius et diarius“,¹⁷ jeho rukopis se však objevuje již od počátku roku 1738. Vše tedy nasvědčuje tomu, že František Julius Váha, jakožto oficiálně pověřená osoba, měl v letech 1738 a 1739 funkci supervizora záznamů před oficiálním předáním agendy Josefu Vávrovi.

Některé informace ve vztahu k hraběti Hartigovi čerpal z křižovnických diáří pro účely své diplomové práce již Jiří Fukač. Ačkoli na ně v několika případech buď odkazuje, nebo z nich přímo cituje,¹⁸ je velikou škodou, že se na něj v tomto ohledu neuspokojuje více badatelského štěstí, neboť zde minimálně ve dvou případech mohl objevit záznamy, které poněkud překvapivě uvádějí i křestní jméno hraběte Hartiga, konkrétně Jana Huberta.¹⁹ Jiří Fukač se tak mohl vyhnout nechtěné, ovšem s o ohledem na tehdejší stav bádání zcela pochopitelné záměně Jana Huberta s jeho mladším bratrem Ludvíkem Josefem a jeho rodovou linií.²⁰ Je však nutné zdůraznit, že se sám k těmto informacím stavěl kriticky a evidentně si byl vědom nejasností, které tímto vznikaly, a to zejména z hlediska chronologie.²¹

Celkově bylo v křižovnických diáříích nalezeno dvacet záznamů různé délky a výpovědní hodnoty, které se přímo vztahují k hraběti Janu Hubertu Hartigovi. Za pozornost stojí, že se jedná o záznamy až z let 1735–1742, ačkoli je známo, že přímé kontakty mezi ním a křižovníky sahají minimálně do roku 1729, kdy bylo jeho zásluhou provedeno oratorium Diogenia Bigaglii *La passione d'Abele*

¹⁴ Tamtéž, s. 225.

¹⁵ „Josephus Samuel Waha nat 1704 d: 6. febr: Prof: 1726 d. 27. Decemb: Sacerd: 1730 d: 15 Junij Correpetitor Thlia[e]Speculat: et Vestiarus.“ Tamtéž, s. 4.

¹⁶ „Hora 7ma vespertina Vienna [...] advenit [...] D[omi]nu[s] G[ene]ralis magnus Mag[iste]r cum P[at]re Julio Waha, qui cum Eodem Vienna fuerat [...]“. Tamtéž, s. 274. Za pozornost stojí, že ačkoli jsou všechny záznamy z doby pobytu Františka Julia Váhy mimo konvent psány Josefem Váhou, v případě úvodních listů se jmény a funkcemi členů řádu pro rok 1734 je jejich vedení připsáno F. J. Váhovi.

¹⁷ NA, ŘK, karton č. 316 – Diárium pro rok 1741.

¹⁸ Jiří FUKAČ: *Křižovnický hudební inventář*, diplomová práce, Brno 1959, s. 242, pozn. 137.

¹⁹ Ze všech nalezených záznamů obsahují celkem tři křestní jméno Jana Huberta Hartiga, ovšem pouze dva z nich mohl Fukač objevit v prameni, na který sám odkazuje (kniha č. 218). Třetí zápis z roku 1742 se nachází v samostatném diáriu. Viz: NA, ŘK, kniha 218, karton č. 316 [nepaginováno].

²⁰ FUKAČ, *Křižovnický hudební inventář* (viz pozn. 18), s. 101–104, s. 242, pozn. 137, s. 243–244, pozn. 142, 143.

²¹ Tamtéž, s. 243, pozn. 142.

innocente.²² S přihlédnutím ke skutečnosti, že až na menší časová přerušení je autorem zápisů v diáříích stejná osoba (viz výše), je s podivem, že se zde o Janu Hubertu Hartigovi z dřívějších let neobjevuje žádná zmínka.

První zápis zmiňující Jana Huberta Hartiga pochází ze dne 22. května roku 1735 a informuje o hudební produkci, kterou zorganizoval na počest tehdejšího křižovnického chorregenta Jana Jiřího Heßlera (1666–1737):

„Qua erat D[omi]nica infra Octavam Ascensionis Ill[ustrissi]mus D[omi]nus Comes Hubertus de Harttik pro Solatio V[enera]b[i]lis D[omi]ni Heßler in nostra Eccl[es]ia pomposissimum Cantatum producit, comparentibus omnis generis Virtuosis Musicis ex Triurbe Pragensi [...]“.²³

Příčinou této podle všeho významné události byly oslavy padesátého výročí vstupu Jana Jiřího Heßlera do křižovnického řádu a jeho slavnostního obnovení řeholního slibu, které se uskutečnilo o dva dny dříve, 20. května.²⁴ Význam a nebývalou pompu této události dokládá již samotný zápis, ze kterého vyplývá, že na provedení bohužel blíže neznámého díla se podíleli hudebníci ze všech tří pražských měst. Nástrojové i vokální obsazení tedy bylo bezesporu větší, než bylo zpravidla zvykem.

Druhý záznam z roku 1735 pochází ze dne 10. srpna a popisuje průběh oslav svátku svatého Vavřince.²⁵ Mimořádná pozornost je věnována především detailnímu popisu honosné výzdoby křižovnického kostela a návštěvě bohoslužby. O hraběti Hartigovi se zde nachází pouze stručná zmínka ve vztahu k hudební složce slavnosti, bez dalšího konkrétního odkazu na repertoár či hudebníky:

„Festum S[ancti] Laurentii Martyris [...] in Ecclesia Majus Altare Solennissime exornatum fuerat, candelae cum corollis Primitiislibus copiosissime collucebant, [...] Musica pomposissima, quam Comes Hartik Musices amantissimus produxit, Populus ingens, Nobilitas quasi ex tota Triurbe [...]“.²⁶

Z roku 1736 se v diáriu o Janu Hubertu Hartigovi nedochovala žádná zmínka, ačkoli tato skutečnost nemusí znamenat, že by přerušil kontakt s křižovnickým řádem. V tomto roce se však na tamním hudebním provozu pravděpodobně vůbec nepodílel, nebo o tom prozatím nejsou známy žádné informace. Ačkoli se ve studii Václava Kapsy, Jany Perutkové a Jany Spáčilové nachází údaj, že v roce 1736 mělo na Hartigův popud zaznít na křižovnickém kůru Zelenkovo oratorium *I Penitenti del redentore*, nelze s tímto tvrzením souhlasit. Zmíněné dílo zde bylo provedeno až o dva roky později 4. dubna 1738. Této skutečnosti odpovídají jak informace ve studii J. Fukače, na kterou se trojice autorů odkazuje, tak i soupis provedení oratorií u křižovníků, který sestavil Otakar Kamper. V roce 1736 bylo

²² Tamtéž, s. 101. Z Fukačova líčení nevyplývá, zda křižovníci hudebniny v tomtéž roce také získali, mohlo se jednat i o předchozí rok. Zda se v tomto případě jednalo o nově zkomponované dílo, nelze pro nedostatek informací určit.

²³ NA, ŘK, kniha č. 218 – *Diarium Domesticum pro Anno 1735*, s. 379.

²⁴ „Dies Jubilata Professiones, qua 50 annum Professionis complet V[enera]b[i]lis D[omi]nu[s] Joannes Georgius Heßler, qui omnes applaudunt [...]“ NA, ŘK, kniha č. 218 – *Diarium Domesticum pro Anno 1735*, s. 378; Johann Gottfried DLABACZ: *Heßler, Johann Georg*, in: *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien*, Bd. 1, Prag 1815, sl. 618–619.

²⁵ Vera SCHAUBER – Hans Michael SCHINDLER: *Rok se svatými*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1994, s. 415.

²⁶ NA, ŘK, kniha č. 218 – *Diarium pro rok 1735*, s. 402–404.

provedeno oratorium *San't Elena al Calvario* Antonia Caldary, které křižovníkům zapůjčil hrabě Questenberg.²⁷

V následujícím roce (1737) se k Janu Hubertu Hartigovi vztahují opět dva záznamy. První pochází ze dne 31. ledna a informuje o zpívaných exekviích za zesnulého řádového regenschoriho Jana Jiřího Heßlera (zemřel 29. ledna t.r.), v rámci kterých bylo v křižovnickém kostele sv. Františka z iniciativy Jana Huberta Hartiga provedeno blíže neidentifikované rekviem:

„Praemisso unius hora campanarum pulsu hora 10ma erant Exequia per V:[ene-rabilem] D:[ominum] Priorem Ill[ustrissi]mus Comes Hartig Musices amantissimus, qui pie def:[unctum] [Heßler] tenerrime amabat, elegans Requiem in duplici choro produxit, ac Ipse interfuit, comparentibus pleriq[ue] Tripolis huj[us]q[ue] Virtuosus, et gratis pie def:[unctum] parentatintibus; erat enim pie def:[unctus] per 40 aliquot annos Regenschori, et multis Musicis multa bona praestitit [...]“²⁸

V Janu Jiřím Heßlerovi ztratili nejenom křižovníci, ale i celá tehdejší hudební Praha jednu z významných osobností, což vysvětluje značnou pozornost, která byla jeho úmrtí věnována nejen ze strany řádu samotného, ale i Jana Huberta Hartiga. Zajímavou skutečností je, že hrabě byl se zesnulým regenschorim v osobním kontaktu a pojilo jej s ním evidentně úzké přátelství („qui pie def:[unctum] tenerrime amabat“). Ačkoli o této skutečnosti nemáme žádné konkrétní informace, nelze vyloučit, že Jan Hubert Hartig mohl Heßlerovi, zejména díky svým kontaktům sahajícím mimo jiné i do zahraničí, pomáhat například při opatrování notového materiálu pro křižovnický kůr:

„Ihm [Heßler] hat das musikalische Kirchenchor zu St. Franz den schönsten Musikalienvorrath zu verdanken gehabt.“²⁹

V případě provedeného rekviem stojí za pozornost poznámka o dvojsborovosti. Ačkoli se jako pravděpodobnější jeví, že se jednalo o skladbu zkomponovanou touto technikou, nelze vyloučit, že zápis reflektuje pouze podobu provozovací praxe, kdy byli hudebníci podle zvyklosti rozděleni na koncertantní a ripienové hlasy, k čemuž vybízí architektonické uzpůsobení vnitřku kostela sv. Františka se dvěma protilehlými kůry. Ani v tomto, ani v mnoha dalších případech není znám autor či další indicie, které by mohly vést k identifikaci díla.

Druhý zápis z roku 1737 obsahuje sdělení o provedení slavnostního *Miserere* o sobotě před Květnou nedělí, dne 13. dubna.

„Ill[ustrissi]mus Comes Hartig in nostra Eccl[es]ia Producit Miserere elegans Italico idiomate, adest magna nobilitas, et homines copiosi, et quia fuit Sabbatum ante Dominicam Palmarum, ideo fuit ultimum Miserere more Solito.“³⁰

²⁷ STOV. KAPSA – PERUTKOVÁ – SPÁČILOVÁ, *Some Remarks...* (viz pozn. 5), s. 320; Jiří FUKAČ: *Die Oratorienaufführungen bei den Prager Kreuzherren mit dem roten Stern als Typ lokaler Musikfeste*, in: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, H 29, Brno 1994, s. 81; Otakar KAMPER: *Hudební Praha v XVIII. věku*, Praha 1936, s. 251.

²⁸ NA, ŘK, kniha č. 219 – Diarium Domesticum pro Anno 1737 (zápis ze dne 31. ledna).

²⁹ DLABACZ, *Heßler, Johann Georg* (viz pozn. 24), sl. 619. O Janu Hubertu Hartigovi je známo, že udržoval kontakty s hudebníky působícími v zahraničí, například s Janem Dismasem Zelenkou, Nicolò Porporou, Gottfriedem Heinrichem Stölzelem aj. Viz KAPSA – MADL, *Weiss, the Hartigs and the Prague Music Academy...* (viz pozn. 1).

³⁰ NA, ŘK, kniha č. 219 – Diarium pro rok 1737.

Sdělení se objevuje již v disertační práci Jiřího Fukače, který zároveň upozornil na tištěnou synopsi vloženou mezi listy svázané knihy diáří č. 219. Otázkou autorství, ani vlastním textem se však podrobněji nezabýval, dílo pouze žánrově zařadil mezi oratoria.³¹ V tomto ohledu ovšem není Fukačovo určení přesné, neboť již vlastní podoba synopse poukazuje na kantátu. Z obsahu záznamu navíc vyplývá, že se nejednalo o tradiční provedení oratoria na Velký pátek (v tomto roce bylo u křižovníků provedeno oratorium *Christo nell'Orto* od neznámého autora),³² se kterým by mohla být popsána událost snadno zaměněna, ačkoli vlastní hudební produkce i výběr repertoáru byly podmíněny liturgickým obdobím. Tuto skutečnost konečně potvrdila i poměrně jednoznačná identifikace díla, které, alespoň podle textu *O d'immensa pietà fonte inesausto*, odpovídá duchovní kantátě číslo sedm v rámci osmého svazku sbírky *L'Estro poetico-armonico* Benedetta Marcella.³³ Jedná se o volnou básnickou parafrázi padesátého žalmu *Miserere mei Deus*, který převedl do italských hexametrů básník Girolamo Ascanio Giustiniani.³⁴

Tento zápis, doplněný dochovaným textem kantáty, je mimořádně cenný, neboť poodhaluje konkrétní podobu provozovaného repertoáru v Praze v první polovině 18. století. Navíc ukazuje, jak důležité hudební počiny své doby leží mimo dosah výpovědi dochovaných hudebních pramenů a sbírek. Ačkoli u nás v této době, alespoň podle dochovaných záznamů, nepatřil Benedetto Marcello mezi stěžejní repertoárové autory, nebylo zde jeho dílo zcela neznámé.³⁵ Při stávajícím stavu zpracování křižovnické hudební sbírky nebyly nalezeny žádné Marcellovy kompozice, tedy ani zmiňované *Miserere*, ovšem ve Fukačově přepisu křižovnického hudebního inventáře z let 1737/1738 lze nalézt celkově šest Marcellových skladeb, které dříve řádu patřily. V souhrnu se jedná o jednu duchovní árii a pět duchovních kantát.³⁶

Také z roku 1738 se v diáriích dochovaly dva záznamy vztahující se k Janu Hubertu Hartigovi. První, ze dne 4. dubna, se týká provedení oratoria Jana Dismase Zelenky *I penitenti al sepolcro del Redentore*. O této události nalezneme zmínku již u Otakara Kampera³⁷ a s odvoláním na něj rovněž u Jiřího Fukače, který přikládá i dílčí překlad zápisu z křižovnického diária č. 219 do češtiny.³⁸

³¹ FUKAČ, *Křižovnický hudební inventář* (viz pozn. 18), s. 103, s. 242, pozn. 137. Vzhledem k době vzniku Fukačovy disertace není tato skutečnost nikterak překvapující. Na rozdíl od dnešní doby neměl k dispozici digitální podobu databáze RISM A/II, která umožňuje různé kombinace vyhledávání podle textu apod.

³² KAMPER, *Hudební Praha v XVIII. věku* (viz pozn. 27), s. 251.

³³ MARCO BIZZARINIA: *Marcello, Benedetto*, in: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Personenteil 11, Bärenreiter, Kassel etc. 2004, sl. 1039–1040.

³⁴ Tamtéž, sl. 1040.

³⁵ Podle údajů v databázích RISM A/II a SHK se v rámci jednotlivých hudebních sbírek na našem území nachází pouze sedm Marcellových skladeb, z čehož je pět uloženo v Archivu Pražského hradu. (CZ-Pak/ 883, CZ-Pak/ 884, CZ-Pak/ 885; 2 árie pod signaturou CZ-Pak/ 1461). Další dvě Marcellovy kompozice (CZ-Pu/ 59 R 16, CZ-Pu/ 59 A 351) se nacházejí ve sbírkách hudebního oddělení Národní knihovny v Praze.

³⁶ Výčet kompozic se nalézá ve Fukačově přepisu křižovnického hudebního inventáře, který je uložen ve sbírkách hudebního oddělení Národní knihovny v Praze (sig. 58 MF 70). V závorce je uvedeno příslušné folio, kde se skladba v rámci inventáře nachází: *Aria: Ave Maria*...C: S: in G (fol. 6v); *Cant: de Sancto Huc piaae Mentis*...C: S: in F (fol. 24r); *Cant: Lassata pergo*...C:S in G (fol. 24v); *Cant: Non quae cupio*...C:S in G (fol. 24v); *Cant: de B:V: & omni Sancto Molles aurae* C:S:... (fol. 33v); *Cant: O Mundi Creator*...C:S: (fol. 34r).

³⁷ KAMPER, *Hudební Praha v XVIII. věku* (viz pozn. 27), s. 160.

³⁸ FUKAČ, *Křižovnický hudební inventář* (viz pozn. 18), s. 242, pozn. 139.

Větší pozornost si zaslouží druhý zápis, ze dne 23. dubna:

„Ill[ustrissi]mus Do[minus] Huberthus comes ab Hartig utpote specialis Fautor et Patronus musicae nostrae promovendae, siquidem jam saepius a nobis praesertim pro Majoribus Solemnitatibus ad Mensam invitatus fuit, sibi autem semper expetiis ut pro suo libitu semel quacunq[ue] die solus venire possit ad nostram mensam, [...] nullo alio hospite praesente, inter omnia singulariter ipsum contentabat, quod Musici nostri ipso inscio per portam Superiorem cum Instrumentis suis clam ad Conventum intra'rint, et Musicam concordatis jam praevis omnibus suis instrumentis foris ne audiret, improvise Musicam Bonam et Suavem produxerint.“³⁹

Spíše než z hudebního hlediska je obsah sdělení zajímavý líčením okolností, které provázely Hartigovu návštěvu. Z kontextu vyplývá, že se nejednalo o ojedinelou událost, v předchozích letech však žádné zmínky nenalézáme. Tato skutečnost zároveň naznačuje, že v diářiích jsou zachyceny pravděpodobně pouze některé význačnější Hartigovy návštěvy křižovnického konventu. Jeho mimořádnou oblibu a vážnost dokládá milé gesto „našich“ muzikantů v podobě předem neohlášené hudební produkce, které bylo snad i důvodem k zaznamenání této události.

V následujících letech 1739–1741 se počet záznamů týkajících se hraběte Hartiga podstatně zvýšil, a to v každém roce na čtyři. Z roku 1739 jsou všechny zápisy v poměrně úzkém časovém rozpětí jednoho měsíce od 9. září do 11. října. První záznam podává zprávu o Janu Hubertu Hartigovi, který obdobně jako v předešlém roce, ovšem tentokrát i za doprovodu své manželky, posnídal v prostorách křižovnického kláštera. Jakožto hlavní hostitelé jsou v tomto případě uvedeni převor pražského domu P. Jan Ignác Tyčka, regenschori P. Jan Felix Pacher a vedoucí klášterní kuchyně P. Rudolf Kavika. Ani při této příležitosti nemohla samozřejmě chybět krásná hudba „sitque a Musicis nostris in Ejus Venerationem virtuosa inibi Musica cum ejus Speciali Contentatione.“⁴⁰ Rovněž v tomto případě neexistují o konkrétním repertoáru žádné zmínky. Podle dopolední doby a vlastního charakteru návštěvy lze usuzovat, že zazněla hudba instrumentální.

Zbylé tři zprávy z roku 1739 zmiňují Jana Huberta Hartiga v souvislosti se zapůjčením notového materiálu pro oslavy tří významných církevních událostí. Dne 13. září o třetí hodině ranní začínala tradiční čtyřicetihodinová pobožnost, „40 horam continuam“, předcházející oslavám svátku Povýšení svatého Kříže. Pro první nešpory během čtyřicetihodinových modliteb zapůjčil hrabě Hartig blíže nespecifikované hudebniny, přičemž se osobně zúčastnil i vlastní produkce v rámci bohoslužby:

„Musicalia praestantissima pro I. Vesperis Suppeditavit Ill[ustrissi]mus Comes ab Hartig et productioni interfuit.“⁴¹

Následujícího dne (14. září) při druhých nešporách svátku Povýšení svatého Kříže zazněla opět hudba z Hartigovy sbírky. Za pozornost stojí poznámka v diá-

³⁹ NA, ŘK, kniha č. 219 – Diárium pro rok 1738.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

riu, že Bůh vyslyšel modlitby křížovníků a zajistil dostatečné množství návštěvníků, k čemuž bezpochyby přispěla i hudební složka:

„Musicalia pro Cantato praestantissima iterum suppeditavit Ill[ustrissi]mus DD Comes ab Hartig, et sic deo Laudes omnia cum Solatio peracta sunt, Deus exaudiat preces nostras et adjuvet necessitates publicas!“⁴²

Poslední záznam z roku 1739 pouze stručně zmiňuje hraběte Hartiga jakožto organizátora hudební složky oslav dnes již neexistujícího svátku Mateřství Panny Marie (Maternitatis beatae Mariae Virginis)⁴³ ze dne 11. října.

Počátkem roku 1740 (24. ledna) se odehrála v křížovnickém konventu slavnostní primice P. Josepha Nepomuka Arnolta. Pro tuto slavnostní příležitost zapůjčil Hubert Hartig, jenž byl sám následně přítomen i provedení, blíže neznámé dvousborové skladby.⁴⁴ Další záznamy z tohoto roku se týkají oslav dvou svátků svatého Kříže, konkrétně Nalezení svatého Kříže (3. května) a již zmiňovaného Povýšení svatého Kříže (14. září).⁴⁵ Obsahově nejzajímavější je však záznam ze dne 25. listopadu. Shodou okolností na svátek sv. Kateřiny se v tento den, naposledy v končícím liturgickém roce, zpívala antifona *Salve Regina*. Z toho důvodu a možná snad i proto, že se zároveň jednalo o den jmenin jeho matky,⁴⁶ obstaral hrabě Hartig hudební novinku v podobě *Salve Regina* italského skladatele Giuseppe Gonelliho:

„Cum hodie in festo S:[anctae] Catharinae pro hoc anno ultima vice in Ecclesia nostra Antiphona *Salve Regina* cantetur, idcirco curravit Ill[ustrissi]mus Comes ab Hartig praecipuus Musices Amator produci in choro nostro praeclarum tale Musicum *Salve Regina* novissime compositum a Virtuosisimo D[omi]no Compositore Conelli Italo Gremონensi Capellae Magistro.“⁴⁷

Stejně jako v předešlých případech se ani tentokrát v křížovnickém archivu pravděpodobně nedochoval vlastní provozovací materiál, ačkoli je zde G. Gonelli poměrně hojně zastoupeným autorem.⁴⁸ S pomocí databáze RISM A/II však lze alespoň zprostředkovaně zjistit, o jakou skladbu by se mohlo jednat. V milánském archivu Konzervatoře Giuseppa Verdiho se nachází autograf Gonelliho *Salve Regina* g moll datovaný přímo rokem 1740.⁴⁹ Dle dostupných záznamů jde o jediný známý exemplář této skladby, další konkordance nebyly nalezeny ani mezi incipity anonymně označených skladeb. Kromě této kompozice by ještě v úvahu mohlo přicházet Gonelliho *Salve Regina* C dur (CZ-Pak/410). Bližší informace o vzniku tohoto díla, včetně autografu, nejsou ovšem známy. Relevance pražské-

⁴² NA, ŘK, kniha č. 219 – Diárium pro rok 1739.

⁴³ Adolf ADAM: *Liturgický rok, historický vývoj a současné praxe*, Praha 1998, s. 211.

⁴⁴ NA, ŘK, kniha č. 219 – Diárium pro rok 1740.

⁴⁵ ADAM, *Liturgický rok*... (viz pozn. 43), s. 385–386.

⁴⁶ Matkou Jan Huberta Hartiga byla Katharina Walderode. Viz KAPSA – MADL, *Weiss, the Hartigs and the Prague Music Academy*... (viz pozn. 1), s. 57.

⁴⁷ NA, ŘK, kniha č. 219 – Diárium pro rok 1740.

⁴⁸ Podle aktuálního stavu zpracování křížovnické sbírky se zde nachází celkově 31 Gonelliho kompozic, ve všech případech z oblasti duchovní vokálně-instrumentální hudby. Ani v jednom případě se však nejedná o *Salve Regina*. Na základě elektronické databáze RISM A/II [navštíveno 31. 10. 2013].

⁴⁹ Jedná se o Gonelliho *Salve Regina* a 2 C. B. | *Con Sinf.A* | *Di G. Gonelli 1740* (I-Mc/ M. S. MS. 130-5). Na základě elektronické databáze RISM A/II [navštíveno 31. 10. 2013].

ho pramene je v tomto případě dána pouze dobou působení jeho původního majitele Josefa Sehlinga na pražských kůrech.⁵⁰

Záznamy z roku 1741 již byly zčásti zdokumentovány Otakarem Kamperem,⁵¹ Jiřím Fukačem⁵² a z nejnovějších výzkumů také P. Markem Pučálíkem.⁵³ Všechny tři práce informují o nácviu a následném provedení *Miserere* a *Stabat Mater* od Guiseppe Gonelliho o Velkém pátku 31. března 1741, pro které hudebniny zapůjčil hrabě Hartig.⁵⁴ Z informačního hlediska jsou proto zajímavější zbylé dva zápisy, z 2. února a z 29. září. Únorový záznam informuje o provedení nového žalmu *Laetatus sum* od G. Gonelliho, který zazněl v rámci nešpor při oslavě svátku Očišťování Panny Marie (Purificationis Beatae Mariae Virginis):

„[...] Poenitentes copiosi ob hodiernum festum in Vesperis producti Ill[ustrissi]mus Comes Hartig novum Psalmum Laetatus praeclarae compositionis Authore Gonelli.“⁵⁵

Stejně jako v předchozích případech se ani tentokrát s největší pravděpodobností nedochoval provozovací materiál, navíc v databázích RISM A/II a SHK nebyla nalezena žádná konkordance. Jediné Gonelliho *Laetatus sum* se podařilo dohledat díky dvěma italským databázím hudebních rukopisů (*Catalogo nazionale dei manoscritti musicali redatti fino al 1900* a *Internet Culturale Cataloghi e Collezioni Digitali delle Biblioteche Italiane*), které shodně odkazují na pramen v boloňské knihovně sv. Františka.⁵⁶ Podle dostupných informací jde o partituru z druhé poloviny 18. století (1761–1790), tedy až z doby po Gonelliho smrti. Nelze tedy určit, zda se jedná o stejnou skladbu, jaká zazněla u křižovníků.

Záznam ze dne 29. září 1741 informuje o slavnostní primici P. Feistla, pro kterou dodal hudbu hrabě Hartig:

„Primitiae R.[everendi] P[at]ris Feistel cum exquisita pariter Musica pro qua Ill[ustrissi]mus Comes Hartig Musicalia suppeditavit.“⁵⁷

V tomto případě však chybí zmínka o tom, že by se hrabě sám zúčastnil slavnosti, jak tomu bylo v předcházejících letech. Z důvodu nedostatečného množství informací o Hartigově životě nelze konstatovat, zda pisatel opomněl informaci o jeho přítomnosti uvést. Vyloučit však nelze ani možnost, že se hrabě této slavnosti již skutečně nezúčastnil, a to pravděpodobně ze zdravotních důvodů. V křižovníckých diářiích se totiž jedná o poslední nalezený zápis za Hartigova života.

⁵⁰ Gracian ČERNUŠÁK: *Sehling Josef Antonín*, in: Československý hudební slovník osob a institucí, sv. 2, Praha 1965, s. 475. Databáze RISM A/II eviduje ještě druhý exemplář, uložený v litoměřickém Státním oblastním archivu (CZ-LIT/672), ovšem podle původního majitele, lořetánského regenschoriho Jana Josefa Strobacha (1731–1794), se s největší pravděpodobností jedná o exemplář z pozdější doby.

⁵¹ KAMPER, *Hudební Praha v XVIII. věku* (viz pozn. 27), s. 162. Kamper zde v této souvislosti sice přímo hraběte Jana Huberta Hartiga nezmiňuje, ale je jisté, že byl o této důležité okolnosti informován s ohledem na svoji znalost historie křižovníckého kůru a provozovacího materiálu.

⁵² FUKAČ, *Die Oratorienaufführungen...* (viz pozn. 27), s. 84.

⁵³ Marek PUČALÍK: *Umělecký mecenáš křižovníckého velmistra Františka Matouše Böhmba 1722–1750*, doktorská disertační práce, Katolická teologická fakulta UK, Praha 2013, s. 131.

⁵⁴ NA, ŘK, karton č. 316 – Diárium pro rok 1741.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Dostupné na: <<http://www.urfm.braidense.it/cataloghi/msselenco.php?Scatola=30&Progressivo=10>> [navštíveno dne 8. 11. 2013], <<http://www.internetculturale.it/opencms/opencms/it/index.html>> [navštíveno dne 6. 3. 2014]. Biblioteca S. Francesco (Convento dei Frati Minori Conventuali), Bologna, sig. I-Bsf M.G.I.1.

⁵⁷ NA, ŘK, karton č. 316 – Diárium pro rok 1741.

Hrabě Jan Hubert Hartig zemřel na konci roku 1741, od 2. ledna 1742 za něj byly drženy třídní exekvie v augustiniánském kostele sv. Tomáše na Malé Straně, kde se v kapli svaté Doroty s největší pravděpodobností nacházela hrobka rodu Hartigů.⁵⁸ I přes skutečnost, že se nejednalo o křížovnický kostel, byli sem vysláni někteří členové řádu, aby se podíleli, nebo možná i sami přímo vedli zádušní obřady za Jana Huberta Hartiga:

„[...] ab hodierna die per triduum mittuntur quotidie aliqui nostrates Sacerdotes ad S:[anctum] Thomam Micro Prag[ae] Pro p.[ie] def[unc]to Ill[ustrissi]mo D.[omino] Comite Huberto ab Hartig singulari fautoris in vita chori nostri utpote in ejusdem ibidem exequis celebraturi.“⁵⁹

Ve vztahu k této události je nutné zmínit, že ačkoli se křížovníci účastnili rozličných církevních obřadů i mimo svůj kostel, nebyl v souvislosti s úmrtími členů dalších šlechtických rodů doposud nalezen žádný analogický záznam. Hlavní motivací pro křížovníky byla tedy evidentně mimořádná úcta i vděk, které tímto způsobem Janu Hubertu Hartigovi vyjádřili, a zároveň tím vyslali i jasný signál pro ostatní zúčastněné, že se jednalo o osobnost zvláštního významu právě pro tento řád.

V témže roce bylo o Velikonocích na popud Hartigovy dcery Theresie Anny provedeno oratorium *Il ritorno di Tobia* Antonia Lottiho,⁶⁰ které patřilo do hudební sbírky jejího otce a v Praze zaznělo již v roce 1734 při příležitosti svátku sv. Anny.⁶¹ Provedením tohoto oratoria v křížovnickém kostele sv. Františka dne 20. března roku 1742 se zároveň uzavírá řada událostí, které byly ve vztahu k hraběti Janu Hubertu Hartigovi zapsány v křížovnických diářiích.

Výzkum dalších pramenů z obsáhlého řádového archivu pomohl poodhalit, že se hrabě Hartig nepodílel pouze na chodu křížovnického kůru, ale též se snažil svým vlivem zasadit o přijetí některých svých chráněnců do řádové menzy, v Praze ojedinělé instituce, která spojovala charitativní funkce řádu se zajišťováním hudby. Konkrétní důkaz o tom podává soupis žadatelů z roku 1740 „Nomina Supplicantium pro mensa Studiosorum 740 in anno 741“, kde se mezi přímluvci za kandidáty objevuje i Jan Hubert Hartig:

„Wenceslaus Ruppert Recom[mendatus] ab Ill[ustrissi]mo Comite Hartig Cui V.[enerabilis] D[ominus] Prior permisit.“⁶²

Z obsahu sdělení vyplývá, že Václav Ruppert byl sice do křížovnické menzy přijat, při současném stavu bádání však nelze konstatovat, zda zde působil na kůru jakožto zpěvák či instrumentalista, ačkoli by se to dalo předpokládat. Jisté však je, že si křížovníci jak o žadatelích, tak o stávajících členech své menzy vedli důkladné záznamy. Tato skutečnost vyplývá nejen z výše citovaného nalezeného torza, ale nepřímo i z pasáže věnované křížovnické menze v rámci *Knihy památní*.⁶³ Tyto materiály však nejsou v současné době k dispozici. Otázkou zůstává,

⁵⁸ KAPSA – MADL, *Weiss, the Hartigs and the Prague Music Academy...* (viz pozn. 1), s. 51, pozn. 16.

⁵⁹ NA, ŘK, karton č. 316 – Diarium Domesticum pro Anno 1742.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ KAPSA – MADL, *Weiss, the Hartigs and the Prague Music Academy...* (viz pozn. 1), s. 71.

⁶² NA, ŘK, karton č. 187 – Nomina Supplicantium pro mensa Studiosorum [1]740 in anno [1]741.

⁶³ V. Bělohlávek se v souvislosti s evidencí členů křížovnické menzy odvolává na blíže neznámý *Liber viridis* z let 1724 a dále. Viz Václav BĚLOHLÁVEK: *Knihy památní na sedmisetleté založení Českých křížovníků s č. hv. (1233–1933)*, Praha 1933, s. 99, pozn. 4.

zda byly nadobro ztraceny, či se v dnešní době nalézají v jiných fondech, například v řádové knihovně v pražském konventu.

Ačkoli nově objevené záznamy a prameny přinášejí poměrně značné množství doposud neznámých informací, které potvrzují aktuální výsledky výzkumu o mecenášských aktivitách hraběte Jana Huberta Hartiga, zůstává celá řada otázek stále nevysvětlena. První, zcela klíčovou, je, zda nalezené záznamy dokumentují všechny Hartigovy návštěvy a hudební aktivity u pražských křižovníků. Tuto otázku nemůžeme sice jednoznačně zodpovědět, lze se však domnívat, že tomu tak není. Důkaz o tom podává skutečnost, že ačkoli hudebně mecenášské aktivity Jana Huberta Hartiga na pražském křižovnickém kůru spadají minimálně do roku 1729,⁶⁴ nenalezneme o nich v řádových diářiích záznam až do roku 1735. Může tedy tento rok znamenat nějaký zásadní zvrat v prohloubení vztahu mezi Janem Hubertem Hartigem a křižovníky? A pokud ano, tak z jaké příčiny, a proč se tedy o něm zároveň neobjevují žádné zprávy v roce 1736?

Další otázkou zůstává, podle čeho si Jan Hubert Hartig vybíral příležitosti, které se rozhodl podporovat, a to buď v podobě organizování hudebních produkcí, nebo alespoň zapůjčením provozovacího materiálu. Společným prvkem pro všechny nalezené záznamy je pouze vysoká míra slavnostnosti, která s nimi byla vždy spojena. Jisté náznaky pravidelnosti lze snad částečně vysledovat v letech 1739 a 1740 v případě obou svátků svatého Kříže, v souhrnu však můžeme konstatovat, že se spíše jednalo o pestrou škálu různorodých událostí, mezi kterými není vyporozovatelná jasná spojitost.

Pozornost si zasluhuje i otázka repertoáru, který nechal Jan Hubert Hartig na pražském křižovnickém kůru provést a o kterém nemáme ve většině případů žádnou konkrétní zmínku. Ze skladeb, které byly již známy nebo které se podařilo nově identifikovat, zaujímají poměrně významné místo kompozice Giuseppe Gonelliho. V časovém rozmezí od 25. listopadu 1740 do 31. března následujícího roku zazněla celkem čtyři jeho díla, přičemž ve třech případech se podle dobových sdělení jednalo o novinky, *Salve Regina* a dva žalmy *Miserere* a *Laetatus sum*. Tato skutečnost implikuje přinejmenším zálibu Jana Huberta Hartiga v díle tohoto skladatele a zároveň vede k otázkám, zda s ním mohl být v osobním kontaktu, či se k němu Gonelliho nové skladby dostávaly zprostředkovaně. Ani jednu z obou možností nelze v současnosti potvrdit či vyloučit, známy však jsou Hartigovy kontakty s některými italskými autory.⁶⁵ Celou již tak značně nepřehlednou situaci navíc komplikuje fakt, že v současné době dosud neexistuje tematický katalog díla Guiseppe Gonelliho, v důsledku čehož nelze ani získat základní přehled o jeho tvorbě v jednotlivých letech. Stejně tak je tomu i v případě Hartigovy sbírky hudebnin, o jejímž osudu a vlastní podobě nemáme žádné konkrétní informace, s výjimkou několika málo exemplářů dochovaných ve sbírkách Archivu Pražského hradu a křižovnického řádu.

Záznamy v křižovnických řádových diářiích však dokládají přinejmenším důležitou skutečnost o přátelských vztazích mezi Janem Hubertem Hartigem a některými členy řádu. V porovnání s jinými šlechtici, kteří křižovnický konvent

⁶⁴ FUKAČ, *Die Oratorienaufführungen...* (viz pozn. 27), s. 82.

⁶⁵ Srov. KAPSA – PERUTKOVÁ – SPÁČILOVÁ, *Some Remarks...* (viz pozn. 5), s. 318.

taktéž navštívili, se jeho jméno objevuje v záznamech zdaleka nejčastěji a při nejružnějších příležitostech. Návštěvy Jana Huberta Hartiga navíc neměly evidentně pouze oficiální ráz, ale i ryze přátelský. Doklad o tom podávají jak záznamy o obou hudebních produkcích, které nechal uspořádat na počest křižovnického chorregenta Jana Jiřího Heßlera, tak další zprávy, kde figuruje jméno tehdejšího převora křižovnického kláštera Jana Ignáce Tyčky. Poměrně přesvědčivým argumentem pro toto tvrzení je i skutečnost, že se křižovníci rozhodli sloužit za Jana Huberta Hartiga exekvie mimo svůj vlastní řádový kostel (viz výše).

I přes omezenou a do značné míry schematickou výpovědní hodnotu přinesla křižovnická řádová diára celou řadu zajímavých faktů, které alespoň zčásti zdokumentovaly posledních šest let života a hudebního mecenátu hraběte Jana Huberta Hartiga. Ačkoli celá řada otázek stále přetrvává, nelze těmto pramenům upřít značný význam pro lepší poznání hudebního života v Praze v první polovině 18. století. Nově nalezené informace alespoň zčásti doplňují stále postrádaná fakta nejenom o Janu Hubertu Hartigovi samotném, ale přinášejí i svědectví o dalších významných hudebních a společenských událostech, které se zde v této době odehrály. S jejich využitím lze tedy počítat i v dalším výzkumu, který by mohl zodpovědět, nebo alespoň zpřesnit celou řadu otázek týkajících se součinnosti mezi soukromíky a institucemi v hudební Praze 18. století.

*Adresa: Karel Veverka, Ústav hudební vědy FF UK, nám. Jana Palacha 2, CZ-116 38 Praha 1
e-mail: karlos.veverka@seznam.cz*

The Musical Patronage of Count Johann Hubert von Hartig of the Order of the Knights of the Cross with the Red Star in Prague in the Light of the Archived Documents of the Order

Karel Veverka

Count Johann Hubert von Hartig (1671–1741) was one of the most important representatives of Prague's musical life in the first half of the 18th century. Especially in older literature, he is often confused with his brother Ludwig Josef (1675–1735), a younger but more important member of his family, but all known sources so far indicate that in this case, Johann Hubert was involved. Thanks to a systematic survey of the diaries of the Order of the Knights of the Cross with the Red Star held in the 1st Department of the National Archives, a total of twelve entries concerning him have been found dating to the period between 1735 and 1742.

This research has confirmed the mutual friendly relations between Johann Hubert von Hartig and certain members of the order. Worthy of attention in this regard are two musical productions that were held in honor of the order's choirmaster, Johann Georg Heßler (1666–1737). The first took place on 22 May 1735 on the occasion of Heßler's fiftieth anniversary as a member of the order and the ceremonial reaffirmation of his monastic vows, then the second took place on 31 January 1737 after the choirmaster's death as part of his funeral rites. Two more entries dated to 1738 and 1739 describe the invitation of Johann Hubert von Hartig by the knights to breakfast in the order's refectory. In the general context, this is a quite unique event, as the visits of other nobility to the monastery were always of an official character according to the diary entries. This fact confirms the special relations that Count Johann Hubert von Hartig enjoyed with the Prague knights.

The matter of the repertoire heard in the order's choir loft with Count von Hartig's support remains unclear. It is not possible to identify most of the compositions unambiguously on the basis of the descriptions in the diaries. In isolated cases, the person making the entry noted at least the name of the composer and the title of the work. One of Johann Hubert von Hartig's favorite composers seems to have been Guiseppe Gonelli, the *maestro di cappella* in Cremona. Four of Gonelli's works were performed on the premises of the order between November 1740 and March of the following year. In addition, according to period accounts, in three cases (*Salve Regina*, *Misere*, and *Laetatus sum*), new works were involved, and this would indicate a possible personal tie between Johann Hubert von Hartig and this composer. Another composition that has been identified is the sacred cantata *O d'immensa pietà fonte inesausto* from the collection *L'Estro poetico-armonico* by Benedetto Marcello, which was performed on the Saturday before Palm Sunday, 13 April 1737. A printed synopsis of it has been preserved in volume no. 219 of the diaries. Although the entries in the order's diaries provide only rather sketchy information of limited value, they still present quite a number of interesting facts that at least partially document the last six years of the life and musical patronage of Count Johann Hubert von Hartig. While a great many questions remain unanswered, the considerable importance of these sources is undeniable for a better understanding of musical life in Prague in the first half of the 18th century.

translation by Mark Newkirk

Otakar Bartík v inscenaci *Prodané nevěsty* v Metropolitní opeře, Zaklasnik, New York 1909, Národní muzeum – České muzeum hudby, F 8817